

S OBE STRANE SNA

(Darko Tuševljaković: *Jegermajster*, Arhipelag, Beograd, 2019)

Postoji više razloga zašto fantastika kao žanr u savremenoj srpskoj književnosti ne bežezi nivo popularnosti koji je odlikuje u nekim drugim nacionalnim književnostima danas. Sa jedne strane, fantastika ima mnoštvo pratilaca, značajan broj formalnih i neformalnih udruženja koja se bave njenim čitanjem, istraživanjem i afirmisanjem, a prisutna je i u akademskim krugovima pošto se na našim univerzitetima ovaj žanr proučava na intenzivan i profesionalan način. Sa druge strane, fantastika nema onu naklonost čitalačke publike koju ima književnost drugih žanrovske određenja, i čini se da se u velikom broju slučajeva ona zadržava u okvirima ograničenog broja čitalaca. Međutim, postoje autori koji ruše barijere žanrovske književnosti i bave se atipičnom formom fantastike, uvodeći njene različite pojavne oblike u svoje prozne narative ili kao jedan od usputnih tokova, ili pak kao dominantan element koji komentariše njihovu društvenu stvarnost na alegorijsko-asocijativan način. Među takvim piscima su, pre svih, Oto Oltvanji, Goran Skrobonja i Darko Tuševljaković, čiji je roman *Jegermajster* jedan od novijih primera upravo takve vrste fantastike.

Oblikovan u dva dopunjajuća i paralelna toka – prvi utisak može da zavara da se radi o dve odvojene priče – ovaj roman nastupa iz nekoliko pozicija. Kao delo sa snažnim primesama fantastike, ono će biti privlačno čitaocima koji verno prate ovaj žanr i raduju se svim novim naslovima, naročito kada stižu od etabliranog autora i izdavača. Svaki takav naslov doprinosi kredibilitetu žanrovske književnosti i dokazuje da se njome ne bavi samo nekolicina entuzijasta, ili makar dokazuje da i predstavnici te grupe entuzijasta mogu da izrastu u ozbiljne aktere savremene produkcije. Uz to, ovaj roman će privući i čitaoce koji nemaju sklonosti ka takvoj vrsti pisanja ili kojima manjka iskustvo poznavanja kanona fantastike, upravo zato što je u pitanju afirmisan i nagrađivan autor. Time Tuševljaković uspeva da pomiri ove dve grupe čitalaca i privuče čak i one koji pre čitanja romana nisu svesni da se radi o prozi sa elementima fantastike, i tako ih možda navede na dalje istraživanje datog žanra. Istina, taj aspekt nije primaran u *Jegermajsteru*, niti se o njemu apriorno mora govoriti kao o najvažnijoj odrednici dela, ali je činjenica da je upravo okvir fantastične književnosti ključ za njegovo razumevanje.

Do ovakvog zaključka dovodi i činjenica da su oba toka priovedanja snažno obojena elementima natprirodног, neobičног, oneobičеног и neuobičajenог. Tako „glavна“ priča tematizuje odmor neimenovanog protagoniste/naratora dela i njegove devojke Darije – postupak identifikovanja jednog junaka, ali ne i drugog sam po sebi je indikativan za razumevanje dela i stoga se ne sme prenebregnuti – na neimenovanom i misterioznom

turističkom ostrvu. Odmah po dolasku, oni shvataju da to neće biti idiličan odmor, te da će se mesto na koje su došli pokazati kao daleko od idealnog. Naime, to ostrvo je, iako se ističe kao „po svemu posebno“ i „oaza u kojoj vreme ne postoji“, zapravo stecište neobičnih i neobjašnjivih pojava koje već na početku bude zbumjenost kod junaka. Oni ne znaju kako su stigli tu, na koji način su odabrali baš taj lokalitet, šta je prethodilo njihovom dolasku i da li su doneli dobru odluku, ali konfuzija se produbljuje, pa se pripovedač ne seća ni kako je upoznao Dariju, koliko dugo su u vezi, kog kvaliteta je ta veza i, napisletku, šta osećaju jedno prema drugom. Najzad, prostor u kojem su se obreli pojačava njihovu nesnađenost jer je daleko od svega što turisti očekuju od tipičnog turističkog mesta: voda je hladna, vazduh je vreo, ljudi su čudni, a atmosfera nesvakidašnja. Darija i pripovedač su na trenutke intimni i pažljivi jedno prema drugom, dok su u drugim prilikama grubi i uvredljivi: njihova veza izgleda kao da je osuđena na propast, a letovanje koje Tuševljaković opisuje čini se kao pokušaj da se vrati na pravi kolosek. To postaje sve teže usled gomilanja neočekivanih detalja iz njihovog okruženja i pojave grupice turista za koje narator zaključuje da se radi o Bugarima – opet, indikativno je što se oni svaki put navode kao „Bugari“, da bi se tek na kraju dela otkrilo da se ne radi o ljudima bugarske nacionalnosti, već o turistima iz domovine glavnih junaka – i upliv fantastike kroz delo raste od blage do sve evidentnije. Autor pokušava da dozira taj upliv i da ne uvodi elemente fantastike na otvoren i direktni način, već koketira sa tim žanrom, igrajući na granici njegovih konvencija i spekulacija o njemu. Ipak, u kasnijim segmentima romana fantastika dobija ne samo očigledniju i važniju ulogu, već se koristi da bi se pojasnile najveće misterije romana: odakle proizilazi netrpeljivost glavnih junaka, šta se sa njima dešava do kraja narativa i u kakvom su odnosu sa likovima koji se u međuvremenu pojavljuju u delu i u njemu rastu – bukvalno i metaforički.

Druga, odnosno „sporedna“ narativna nit istovremeno je i odvojena i spojena sa „glavnom“ pričom – autor je ne smešta u zasebna poglavљa, iako ima osnove za taj postupak, već je ističe kurzivom. Zato prvobitna pomisao da se možda radi o zasebnom rukavcu romana pada u vodu nakon nekoliko desetina stranica, dok se između dva toka pripovedanja napisletku obrazuje nekoliko jasnih i snažnih veza koje ih čine nerazdvojnima. Ti segmenti su takođe ispripovedani iz ugla muškog protagoniste/naratora, ali nije odmah jasno u kakvom je on odnosu sa junakom koji provodi dane na čudnovatom ostrvu. Uz to, taj junak je daleko od odmora, plaže, mora i provoda – njegova priča se odvija u jednom alternativnom svetu u kojem se odvija borba ljudi i jelena, a snage potonjih predvodi voda kojeg on identificuje kao „jegermajstera“. U toj postapokaliptičnoj stvarnosti, te dve vrste potiču od istih predaka, ali su se u međuvremenu podelile na dve sukobljene grupe. No, kako vrsta jelena izumire, dolazi do pokušaja njihovog opstanka parenjem sa ljudima, i upravo u taj postupak uključen je pripovedač tih segmenta. On sa jegermajsterom beži od ljudi i stiže do ostalih jelena gde zatiče rezultate ranijih pokušaja parenja, i u tim deonicama roman dostiže svoj najveći fantastički potencijal. Ideja o pojedincima koji su mešavina ljudi i životinja prisutna je od antičke književnosti do danas, ali Tuševljaković uspeva da svojim figurama koji su dopola ljudi, a od grudi nagore jeleni, istakne svoj imaginativni potencijal i

stvori junake koji nisu karikature ili neuspeli pokušaji humanizacije životinja, već ubedljive pojave koje imaju svoj smisao i kontekst. Sam jegermajster je dominantna figura ove polovine romana, dok su njegov identitet i činjenica da se, zajedno sa ostatkom „sekundarne“ niti dela, javlja u snovima glavnog junaka dokaz da predstavlja manifestaciju njegove pod-svesti i najsnažniji mogući komentar njegovih razmišljanja. Na taj način se odvojene celine stapaju u jednu, i čitalac može da prati i snove i javu protagoniste, te da primeti njegove onirične reakcije na stvarnost. Tuševljaković ne daje previše dokaza koji bi mogli da pojednostavje čitanje, ali su elementi koji vode radnju ipak prisutni i dovoljno očigledni da navode na izvesne zaključake o namerama autora i njegovim odlukama da podeli tekst u dva prožimajuća i dopunjajuća toka.

Jegermajster se, dakle, može opisati kao delo sa snažnim uplivima fantastičnih elemenata, ili pak kao delo koje koristi fantastiku kao primarni model opisivanja fiktivnog sveta. Kakav god bio čitalački utisak, jasno je da ovo korak dalje ne samo u opusu Darka Tuševljakovića – naročito kada se poredi sa romanom *Jaz* iz 2016. godine sa kojim deli evidentne veze (dva toka pripovedanja, povezanost unutrašnje borbe i elemenata spoljašnjeg sveta, morsko okruženje, odnos deca–roditelji, te par protagonista koji nakon traumatičnih događaja dolazi do epifanijskih trenutaka), ali i sa drugim njegovim delima u odnosu na koje je tehnički, stilski i organizaciono sređeniji – već i u korpusu savremene domaće fantastike koja ovim naslovom dobija delo koje će privući poštovače i međnstrim i žanrovske književnosti.